

۲۰۱۸/۱۰/۲۱

حمید انوری

"بنی آدم اعضای یک پیکرند"

طبق معمول بعد کار روزانه، همینکه به خانه برگشتم و چای سبز در پیاله ای ریختم؛ سری زدم به اینترنت و باز هم طبق معمول به سایت "آریانا افغانستان آنلاین" مراجعه کردم، چشمم به عنوان فوق خورد، باخود گفتم "خدایا خیر!" نبشته مورد نظر به قلم زیبا و گیرای بزرگوار محترم جناب "معروفی" به رشته تحریر درآمده بود. مضمون را فوراً باز کردم، به دو دلیل:

یکی اینکه بدون کدام مبالغه و گزافه گوئی، از نوشته ها و مضامین گرانقدر محترم "معروفی" صاحب، همیشه بسیار آموخته ام و می آموزم هنوز.

دوی دیگر اینکه همین شعر سعدی شیرازی را چند روز قبل در نوشته ناچیز خود آورده بودم، پس می دانستم که کدام جای کارم حتماً می لنگد و . . .

از این مقدمه مختصر که بگذریم، از حسن نظر "معروفی" صاحب بزرگوار یک جهان سپاس و از انتقاد سازنده و منطقی شان در مورد تصحیح شعر هم ممنون هستم و به روی دو چشم.

و اما قصه از آنجا شروع می شود که "معروفی" صاحب گرانقدر می نگارند:

{... خوشحالیم ازین سبب هم بود، چون میدیدم، که این ورشن لاقفل مورد قبول و پسند یک نویسنده ثقه افغان قرار گرفته است. این خوشحالی مگر دیر نپائید، چون وقتی یکی دو ساعت بعد آن مقاله را مجدداً باز کردم، مصراع را در هیئت "بنی آدم اعضای یکدیگرند" یافتم؛ یعنی به همان شیوه مغلوط همیشگی!!!

دلیل این تغییر تحریر را نفهمیدم و هم نمی خواهم از حمیدجان انوری چون و چرا تغییر عقیده اش را بپرسم. این نکته اما یک بار دیگر زور "غلط مشهور" را نشان میدهد و به صراحت نشان میدهد، که مردم ما و شاید مردم بسا نقاط دیگر گیتی نیز، تا اندازه ای در حفظ آبروی "غلط مشهور" می کوشند، که از همه چیز خود تیر می شوند...}. هر چند انجنیر صاحب محترم و گرامی از روی لطف همیشگی شان که در حق این کمترین دارند، چون و چرا "تغییر عقیده" ام را نمی پرسند، اما من مختصراً جریان را خدمت شان عرض میدارم، در حالیکه این "غلط مشهور" مورد تائید من نیست.

بعد اینکه نوشته متذکره را آنلاین کردم، محترم "نوری صاحب" از طریق سکایپ در تماس شدند و متذکر گردیدند که در شعر متذکره ای "سعدی" اشتباه صورت گرفته است و آنچه من نقل کرده ام درست نبوده، بلکه درست آن "اعضای یکدیگرند"، می باشد.

خدمت شان عرض کردم که من فکر می‌کنم درست آن همان "اعضای یک پیکرند" است، چون من بارها در مورد شنیده و خوانده ام و نیز قبل از آوردن این شعر در نوشته خود، چندین بار به منابع مختلف اینترنتی نیز مراجعه کرده ام و نیز علاوه کردم که در سایت های مختلف در اینترنت به هر دو گونه آمده است و . . . فکر میکنم همین نبشته پربار جناب "معروفی" صاحب چندین سال قبل از نظرم گذشته بوده است؛ زیرا همین دلیل و منطق و برهان مستدل، به گونه ای در ذهنم ته نشین شده بود و درست همین منطق و دلیل و برهان را خدمت نوری صاحب گرامی عرض کردم و نیز علاوه نمودم که "بنی آدم اعضای یک پیکرند" بدین معنی تواند بود که همه انسان ها، اولاده حضرت آدم اند و . . .

به هر تقدیر جهت اینکه خود را بیشتر در مورد قانع سازم، در همان مدت زمانی که باهم در سکایپ گرم گفت و گو بودیم، دقایقی از نوری صاحب فرصت خواستم تا به دیوان سعدی که دم دستم بود مراجعه کرده و حل مطلب کنیم. کلیات سعدی را باز کردم، این کتاب که شامل گلستان، بوستان، غزلیات، قصاید، رباعیات، قطعات و رسائل می باشد، از روی نسخه تصحیح شده مرحوم "محمد علی فروغی" در ۱۱۹۶ صفحه به نشر رسیده است. (چاپ سوم، بهار ۱۳۶۸). انتشارات ققنوس

در "مقدمه ناشر" در صفحه چهار و پنج چنین آمده است:

["... اہم نسخ چاپی آن تصحیح عبدالعظیم قریب، محمد علی فروغی و سعید نفیسی در دسترس همگان است. شرح محمد خزائلی و خلیل خطیب رهبر نیز به چاپ رسیده است، و این سلسله تصحیح و شرح همچنان ادامه خواهد یافت و جای آن نیز هست. در این میان و تا کنون تصحیح فروغی هنوز مطمئن ترین نسخه قلمداد می شود که خود بارها و به همت ناشران بسیاری چاپ شده است.

گلستان عبدالعظیم قریب که به سال ۱۳۱۰ هجری شمسی چاپ شده است، بر اساس نسخه ای است که به سال ۱۰۲۱ هجری قمری نوشته شده و به ادعای ناسخ از روی نسخه ای بوده که به دست مصنف استنساخ شده است. اما محمد علی فروغی بر اساس این چاپ و نسخه های زیر اقدام به تصحیح گلستان کرده است:

۱- نسخه ابوالحسن بزرگزاد اصفهانی که احتمالاً در زمان حیات شیخ کتابت شده.

۲- نسخه مجدالدین نصیری به سال ۷۹۴ هجری قمری.

۳- نسخه کتابخانه ملی پاریس به سال ۷۶۸ هجری قمری.

۴- نسخه صادق انصاری به سال ۷۹۴ هجری قمری.

۵- نسخه کتابخانه سلطنتی.

۶- نسخه اسماعیل امیر خیزی.

۷- نسخه کتابخانه حاج حسین آقا ملک.

۸- نسخه لرد گرینوی به سال ۷۲۰ هجری قمری.

۹- نسخه کتابخانه هند انگلستان به سال ۷۲۸ هجری قمری. (۱)

---

^۱ - این کلیات گرانبها تحفه ای است بس ارزشمند از میان بیش از یکصد و پنجاه جلد کتاب ارزشمند دیگر از کتابخانه زنده یاد "مرجان کمال" که پادش گرامی و روانش شاد باد.

مرحوم "محمد علی فروغی" نیز ده صفحه مقدمه در چگونگی تهیه این اثر نوشته اند و اینکه با دقت و موشگافی بیش از حد تمام نسخ بالا را باهمدیگر مقایسه نموده و این اثر گرانبها را تقدیم جامعه نموده اند، که البته باز هم نمی توان گفت کاملاً خالی و میرا از هر نوع خطا و اشتباه خواهد بود.

حال این کمترین همین کلیات را با همین شرح و بسط آن مورد توجه قرار داده و "اعضای یک پیکرند" را به "اعضای یکدیگرند" تغییر دادم، هرچند آنچه بزرگوار محترم انجنیر صاحب "معروفی" در مورد استدلال نموده اند و کاملاً منطقی هم است، بصورت مطلق مورد قبول من است و این کمترین همان "اعضای یک پیکرند" را قبول کرده و پذیرفته ام، اما به احترام مرحوم "محمد علی فروغی" و زحمات طاقت فرسای شان که در تهیه این اثر به خرج داده اند، آنچه در کتاب بود، روی صفحه ریختم؛ مگر اگر بار دگر ضرورتی افتاد تا از این شعر معروف شیخ سعدی، سود برم، همان "اعضای یک پیکرند" را خواهم آورد.

خدا شیخ سعدی را بیامرزاد که سبب گردید دوست بزرگواری یادی از این کوچک خود کنند.

یار زنده و صحبت باقی...

تذکر: هرگاه خوانندگان محترم متمایل باشند که مضامین و مطالب دیگر این نویسنده را هم مطالعه کنند، با اجرای "کلیک" برعکس نویسنده، در صفحه مقالات میتوانند به فهرست "ارشیف" مضامین وی رهنمائی شوند!